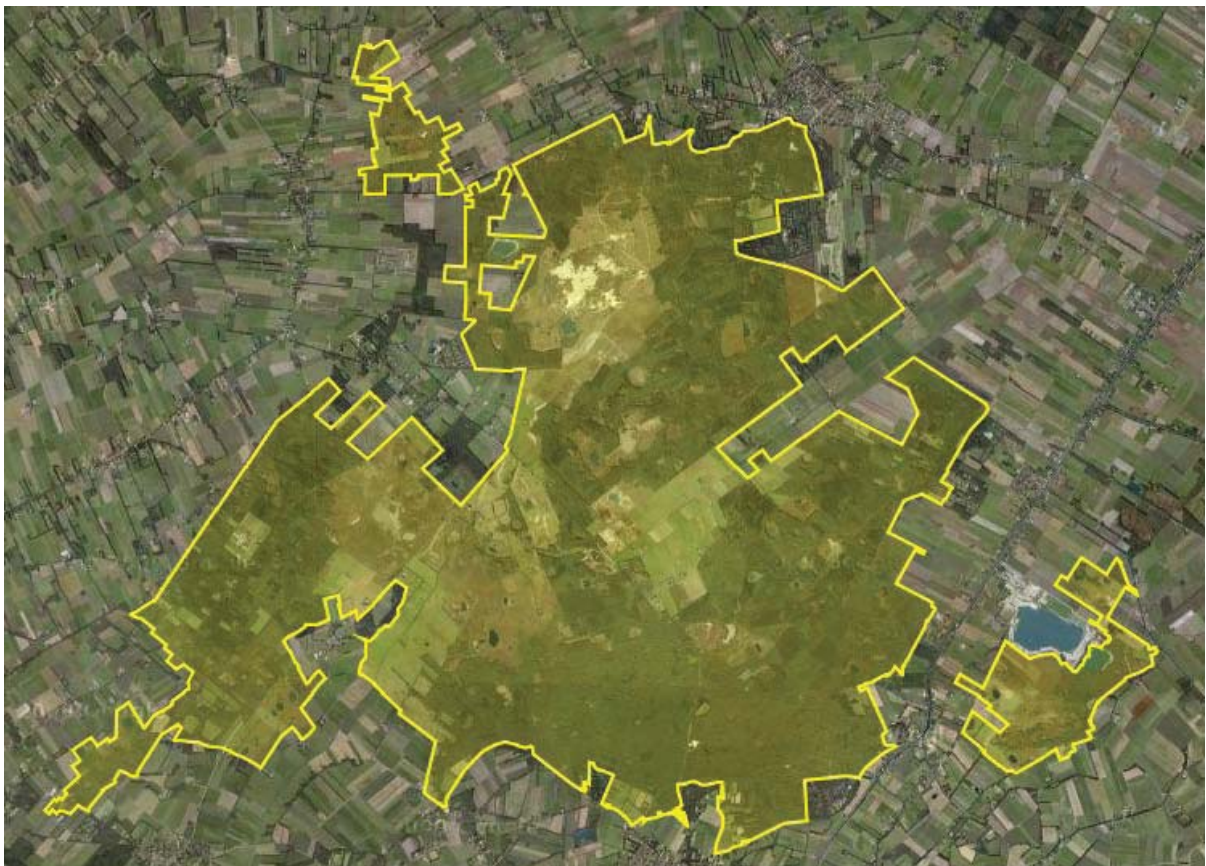
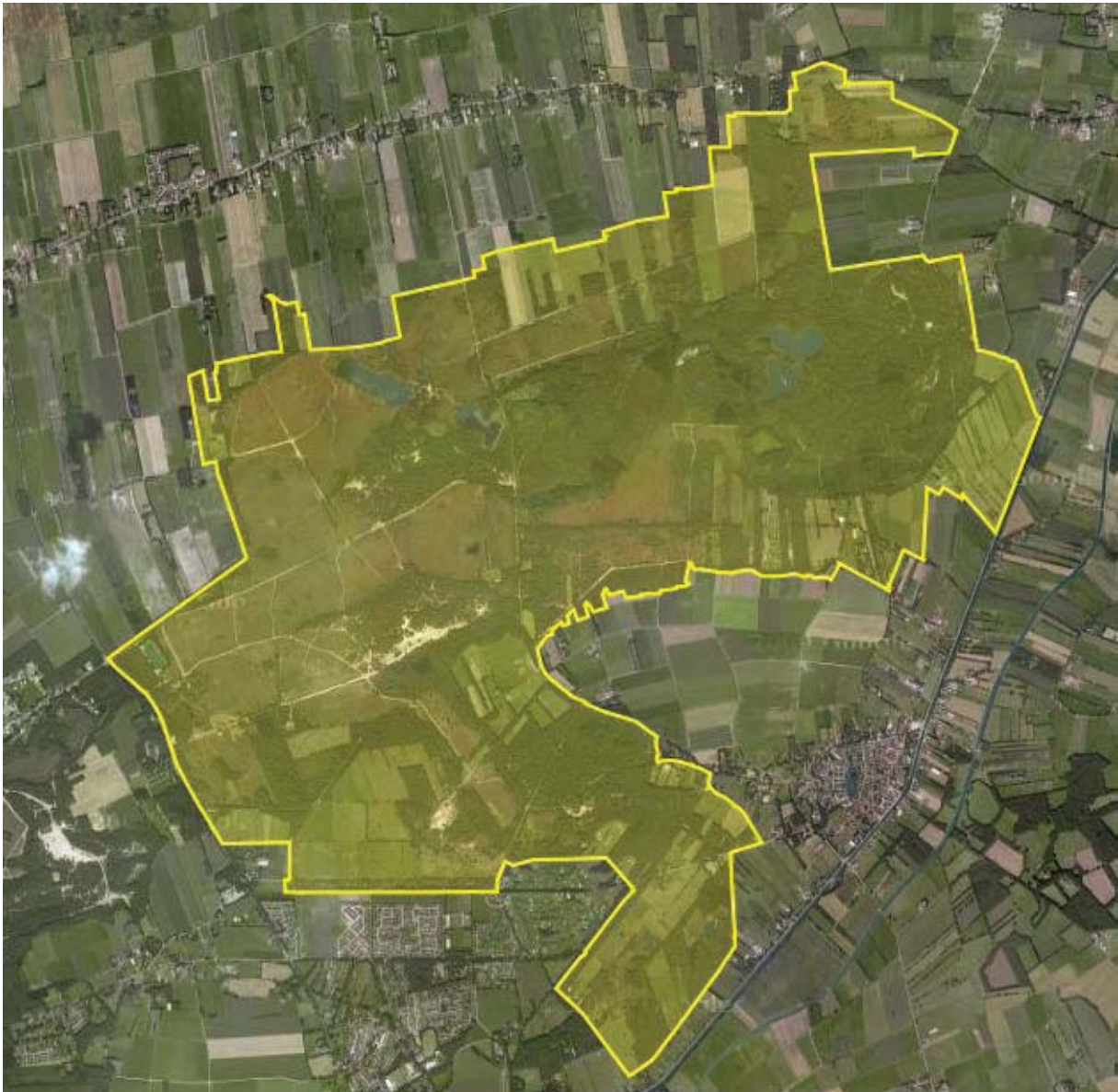

Natura 2000-gebied Dwingelderveld

Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld

Natura 2000-gebied Holtingerveld (voorheen Halelte-Oost)

ONTWERPBESLUIT HAVELTE-OOST

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (Pb EG L 387);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: Havelte-Oost.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
  - H2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista
  - H2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum
  - H2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen
  - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
  - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix
  - H4030 Droge Europese heide
  - H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
  - H7110 *Actief hoogveen
  - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion
  - H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met Quercus robur
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):
  - H1166 Kamsalamander

Artikel 2

1. De aanwijzing, bedoeld in artikel 1, gaat tevens vergezeld van een nota van toelichting, welke deel uitmaakt van dit besluit.
2. De in artikel 1 bedoelde speciale beschermingszone vormt het Natura2000-gebied Havelte-Oost, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

3. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende soort, anders dan vereist ingevolge de richtlijn, bedoeld in artikel 1: Tapuit

Artikel 3

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Noord, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Cascadeplein 6, 9726 AD Groningen. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres:

<http://www.minInv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Havelte-Oost bij de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Havelte-Oost aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Het aangewezen gebied vormt het Natura2000-gebied Havelte-Oost, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting wordt de aanwijzing onder de Habitatrichtlijn kort toegelicht. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Havelte-Oost aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Havelte-oost" en onder nummer NL9801071 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Dit Habitatrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura2000-gebied Havelte-Oost (landelijk gebiedsnummer 29). Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder de Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Havelte-Oost ligt in de provincie Drenthe en behoort tot het grondgebied van de gemeente Westerveld.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Havelte-Oost is een heidegebied op de stuwwal Havelterberg. De Havelterberg bestaat voor een groot deel uit kalkrijke rode keileem, die verantwoordelijk is voor de floristische en vegetatiekundige verscheidenheid van het gebied. Deze keileem vormt een slecht doorlatende laag waardoor zelfs boven op de berg natte condities bestaan, waarin dopheidevegetaties voorkomen.

Natte en droge heiden en heischrale graslanden in afwisseling met vennen en stuifzanden vormen de belangrijke bestanddelen van deze (half)natuurlijke variatie. In de vennen zijn verschillende stadia van verlanding aanwezig. Ook verschillen de vennen in voedselrijkdom. Rond de essen komen plaatselijk soortenrijke eikenberkenbossen voor. In de stuifzandgebieden die vrijwel volledig zijn bebost zijn plaatselijk nog kleinschalige stuifzanden aanwezig met karakteristieke soortenarme buntgrasvegetaties.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Havelte-Oost behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Havelte-Oost is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede voor zover van toepassing nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.¹

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Globaal gaat het om het aaneengesloten gebied van heide, grasland en bos gelegen ten noorden van Havelte, tussen de Van Heloma weg en de Drentsche Hoofdvaart.

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 1782 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.

---

¹ Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plekken verkleind:

- In het zuidwesten van het gebied is de Vlindertuin (ca. 11 ha) uit de begrenzing gehaald, omdat het hier landbouwgrond zonder Habitatrictlijnwaarden betreft.
- Aan de noordzijde (het Moer, Wittelerveld) zijn diverse percelen landbouwgrond uit de begrenzing gehaald, wegens afwezigheid van waarden (42 ha). De betreffende percelen zijn ook van weinig betekenis voor de instandhouding van het gebied.
- Het deel van het golfterrein tussen Havelte en Uffelte, waar geen Kamsalamander (H1166) voor komt is uit de begrenzing gehaald (ca. 15,5 ha).

Verder is het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) op een aantal plekken uitgebreid:

- Aan de oostzijde zijn de Ootmanlanden toegevoegd, zoals deze begrensd zijn in het gebiedsplan, vanuit de doelstelling uitbreiding van de Kamsalamander (H1166) (ca. 91 ha).
- Aan de noordkant van het gebied zijn enkele percelen (eigendom Natuurmonumenten) toegevoegd om een logischere begrenzing te bewerkstelligen (totaal ca. 7,5 ha).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrictlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. **Gebouw**: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. **Bouwwerk**: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- **Erven** zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.

- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing

doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310	Psammofiele heide met Calluna en Genista
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Van het habitatype stuifzandheiden met struikhei is veel vergrast, echter de kwaliteit is relatief gemakkelijk te verbeteren. In het noorden van het land levert dit gebied de grootste bijdrage voor dit habitatype.
H2320	Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Door maatregelen voor habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei kan het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen mogelijk iets in oppervlakte toenemen, al wordt dit tot op heden niet beoogd.
H2330	Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype zandverstuivingen is binnen het Natura2000-gebied sterk afgenomen, het betreft alleen nog enkele open plekken binnen het habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei, herstel is echter goed mogelijk (in ieder geval op het Holtingerzand). De afwisseling van (kleine) zandverstuivingen en habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei is voor een groot aantal dieren belangrijk. Beide habitattypen komen lokaal in mozaïekvorm voor.

- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Er ligt een reeks van vennen met het habitatype zure vennen aan noordoostkant (Uffelterveen) samen met het habitatype H4010 vochtige heiden, dat gevoed wordt vanuit de voedselarme dekzanden. De kwaliteit van sommige vennen is goed, met name als het gaat om karakteristieke insecten, maar van een groot deel is de kwaliteit van de vegetatie matig door verdroging. Mede wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd.
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A).
 Toelichting Nu is op geschikte plaatsen veel vergraste heide aanwezig, deze is relatief gemakkelijk om te vormen tot heide van goede kwaliteit. Op de Bisschopsberg is een bijzondere (orchideeënrijke) vorm van het habitatype vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A) aanwezig, dat landelijk gezien in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeert. Verdere uitbreiding is mogelijk aan de noordkant van het gebied, waar water toestroomt vanuit het hoger gelegen dekzandgebied.
- H4030 Droge Europese heide
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype droge heiden is momenteel deels vergrast, deze is relatief gemakkelijk om te vormen tot droge heiden van goede kwaliteit.
- H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype heischrale graslanden verkeert landelijk gezien in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Het belangrijkste terrein is de Kleine startbaan, met één van de zeer weinige overgebleven binnenlandse groeiplaatsen van rozenkransje. Vanwege deze bijzonder kwaliteit levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel. Er zijn goede potenties voor uitbreiding oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Uitbreiding is ecologisch het meest kansrijk op de Bisschopsberg en op de Grote startbaan.
- H7110 *Actief hoogveen
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B).
 Toelichting Er liggen enkele hoogveenvennen van het habitatype actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B) aan noordoostkant (Uffelterveen), de kwaliteit kan worden verbeterd.

- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion
- Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
- Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt voor op plagplekken en in natuurlijke laagtes. De plagplekken zullen voor een groot deel weer omvormen tot het habitatype H4010 vochtige heide, hogere zandgronden (subtype A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden.
- H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
- Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting Het habitatype oude eikenbossen is over een geringe oppervlakte aanwezig op het terrein in de vorm van een strubbenbos (in het zuidoosten van het gebied. Kwaliteitsverbetering is mogelijk en gewenst om het landelijke doel voor kwaliteitsverbetering te behalen.

4.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

- H1166 Kamsalamander
- Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
- Toelichting De kamsalamander komt voor in het zuidoostelijke deel van het gebied, met onder meer een grote populatie in het Finse meertje. Ze vormt een metapopulatie in het omliggende buitengebied rondom Uffelte en Havelte, waar de soort verspreid voorkomt. De relatie met de omgeving is een punt van aandacht. In het gebied met een grotendeels kleinschalige landschap is geschikt landhabitat voldoende aanwezig. Bij de uitbreiding van het leefgebied verdienen vooral voortplantingswateren de aandacht.

4.5 Complementaire doelen

De instandhoudingdoelstelling van het Habitatrictlijngebied heeft mede betrekking op een of meer complementaire doelen die voor bepaalde habitattypen en (vogel)soorten zijn gesteld. De rechtsgrondslag voor complementaire doelen is artikel 10a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998. Het betreft ten eerste vogelsoorten die in het gebied voorkomen, maar het betreffende gebied is niet als Vogelrichtlijngebied aangewezen. Dit betreft uitsluitend vogelsoorten die in zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren. Ten tweede gaat het om habitattypen en soorten (van bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn) die nog niet in het gebied voorkomen en die op landelijke schaal in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren, maar waarvoor in het onderhavige gebied goede kansen aanwezig zijn voor ontwikkeling of vestiging.

De reden dat voor complementaire doelen is gekozen, is dat daarmee binnen het netwerk van Natura 2000 een bijdrage wordt geleverd aan de realisering van de landelijke doelen voor de betreffende habitattypen en soort(en). Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar het Natura 2000 Doelendocument (paragraaf 3.3).

In dit geval geldt het volgende complementaire doel:

A277	Tapuit
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting	De tapuit is van oudsher broedvogel in het gebied. In het eerste deel van de 90-er jaren werden jaarlijks meer dan 20 paren geteld (maximaal 26 in 1997). In de periode 1999-2003 zijn jaarlijks 4-13 paren waargenomen. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op dit relatief hoge niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

ONTWERPBESLUIT DWINGELDERVELD

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: Dwingelderveld.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
  - H2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista
  - H2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum
  - H2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen
  - H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletalia uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea
  - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
  - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix
  - H4030 Droge Europese heide
  - H5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland
  - H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
  - H7110 *Actief hoogveen
  - H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
  - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion
  - H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)
  - H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met Quercus robur
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):
  - H1166 Kamsalamander

Artikel 2

1. Als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) Dwingelderveld van 11 oktober 1996 (DN. 965400, Stcrt. 1996, nr. 202) worden aangewezen: de in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting bedoelde gebiedsdelen.
2. De nota van toelichting, voor zover van toepassing op de aanwijzing zoals bedoeld in het eerste lid, wordt ingetrokken.
3. De in het eerste lid genoemde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG: Boomleeuwerik, Kleine zwaan en Zwarte specht.
4. De in het eerste lid genoemde speciale beschermingszone is verder aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid van Richtlijn 79/409/EEG: Dodaars, Geoorde fuut, Paapje, Roodborsttapuit, Slobeend, Tapuit, Toendrarietgans en Wintertaling
5. De kaart behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. De aanwijzing bedoeld in artikel 1 en de wijziging van het in artikel 2 bedoelde besluit, gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura2000-gebied Dwingelderveld, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.
3. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende soort anders dan vereist ingevolge de in artikel 1 genoemde richtlijn:
H7110   *Actief hoogveen
Dit betreft een habitatype in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) . Het sterretje verwijst naar een prioritaire soort.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Noord, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN. Terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minInv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Dwingelderveld waarin opgenomen:

nota van toelichting bij de aanwijzing van Dwingelderveld als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede nota van toelichting bij de wijziging van besluit DN. 965400 van de aanwijzing van Dwingelderveld als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn.

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Dwingelderveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt de aanwijzing van Dwingelderveld als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn gewijzigd. Deze wijziging heeft in elk geval betrekking op de vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen hetgeen gebaseerd is op toepassing van de criteria, die zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000¹. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura2000-gebied Dwingelderveld, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Dwingelderveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Dwingelderveld" en onder nummer NL3000070 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn. Tevens is voor één prioritaair habitatype een complementair doel geformuleerd.

Het gebied is op 11 oktober 1996 (besluit DN. 965400) onder de naam "Dwingelderveld" aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL3000070. Het besluit DN. 965400 is door middel van dit besluit gewijzigd.

---

¹ Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing

Het Natura2000-gebied Dwingelderveld (landelijk gebiedsnummer 30) omvat het Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld en het gelijknamige Habitatrictlijngebied. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Dwingelderveld ligt in de provincie Drenthe en behoort tot het grondgebied van de gemeenten De Wolden, Hoogeveen, Midden-Drenthe en Westerveld.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels.

De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20^e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. In de bossen liggen diverse vennetjes en heidevelden. Het Lheebroekerzand is een zeer afwisselend stuifzandgebied met bos, heide en jeneverbesstruweel. De Anserdennen is een heuvelachtig deel waar gemengd bos, heide en vennen op voormalig stuifzand voorkomen.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Dwingelderveld behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Dwingelderveld is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.²

---

² Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Dwingelderveld is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van bos en heide die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het vormt het leefgebied van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en het fungeert tevens als broedgebied van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het gebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Globaal gaat het om het grote aaneengesloten gebied van bos en heide ten zuidoosten van Dwingeloo.

Het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied vallen beide geheel samen met de begrenzing van het Natura2000-gebied.

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 3823 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) en het Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) en het Vogelrichtlijngebied (bijlage A) zijn op vier plaatsen uitgebreid :
Het Kloosterveld (36 ha) en het Anserveld (25 ha) zijn toegevoegd aan de begrenzing, omdat dit onder meer van betekenis als leef- en voortplantingsgebied van de Kamsalamander (H1166). Bovendien is het leefgebied voor Paapje en Roodborsttapuit. Verder is in het noordoosten (1,3 ha) en in het zuidwesten (2,6 ha) de grens op de bosrand gelegd.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrictlijn worden bij aanwijzing als Habitatrictlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310	Psammofiele heide met Calluna en Genista
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype stuifzandheiden met struikhei komt voor op het Lheebroekerzand, waar de kwaliteit verbeterd kan worden.

- H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen komt voor in het gedeelte met vochtige heiden en in open plekken in dennenbossen. Het gebied levert één van de grootste bijdragen voor dit habitatype. Een deel van dit habitatype is echter dermate verouderd dat er verlies van soorten, met name mossen en korstmossen, optreedt.
- H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting De afwisseling van (kleine) stuifzanden en stuifzandheiden met struikhei (habitatype H2310) is voor een groot aantal dieren belangrijk. Om deze reden zijn beide doelen gecombineerd.
- H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H3160 zure vennen is toegestaan.
 Toelichting Het habitatype zwak gebufferde vennen komt met wisselende kwaliteit lokaal voor. In een deel van de vennen zal op de lange termijn door natuurlijke processen een ontwikkeling naar habitatype H3160 zure vennen plaatsvinden.
- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zure vennen komt deels in goed ontwikkelde vorm voor, o.a. met draadzegge en drijvende egelskop. Het Dwingelderveld levert één van de grootste bijdragen voor het habitatype zure vennen. Verdrogingsbestrijding heeft in een deel van de vennen tot een aanzienlijke kwaliteitsverbetering geleid. In andere vennen is echter nog steeds sprake van verdroging. Wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding wordt uitbreiding en verbetering nagestreefd.
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A).
 Toelichting Het Dwingelderveld levert de grootste bijdrage voor het habitatype vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A), gezien de grote oppervlakte die aanwezig is. De vergraste delen, die deels leefgebied vormen voor reptielen, dienen beter ontwikkeld te worden.
- H4030 Droge Europese heide
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype droge heiden komt voor op iets hogere delen in het terrein. Omdat een deel van dit habitatype is vergrast wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd.

- H5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype jeneverbesstruwelen komt onder meer voor op het Lheebroekerzand, en bij het Smitsveen. Landelijk gezien levert het Dwingelderveld één van de grootste bijdragen voor dit type en geldt er een verbeteropgave voor de kwaliteit. Door verjonging van jeneverbes kan verbetering van kwaliteit gerealiseerd worden.
- H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
 Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype heischrale graslanden, kan toenemen in het natuurontwikkelingsgebied in het centrale deel van het terrein. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt uitbreiding oppervlakte nagestreefd.
- H7110 *Actief hoogveen
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B).
 Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen is aanwezig in de vorm van heideveentjes (subtype B), het andere subtype hoogveenlandschap (subtype A) is niet meer aanwezig, maar herstel is mogelijk als gevolg van kwaliteitsverbetering van habitatype H7120 herstellende hoogvenen. Enkele van de heideveentjes (subtype B) betreffen de beste voorbeelden van dit subtype in ons land. Een deel van de veentjes is echter nog aangetast. Een aantal veentjes breiden zich uit na kap van de bossen in de directe omgeving.
- H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H7110 actieve hoogvenen hoogveenlandschap (subtype A), opgenomen als complementair doel, is toegestaan.
 Toelichting Het Holtveen is een relatief klein aangetast hoogveen (habitatype H7120 herstellende hoogvenen). Kwaliteitsverbetering wordt beoogd waarbij op termijn overgang naar habitatype H7110 actieve hoogvenen hoogveenlandschap (subtype A), opgenomen als complementair doel, zal plaatsvinden.
- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt veel voor op plagplekken, die voor een groot deel zullen omvormen tot het habitatype H4010 vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A). Daarnaast komt het type ook op enkele plaatsen in natuurlijke vorm voor. Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden. Verbetering en uitbreiding van het habitatype is verder mogelijk door herstel van slenken.

- H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)
- Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting In de droge bossen komen jonge vormen van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst, voor. Deze aangeplante bossen hebben een eenvormige structuur. Hulst zal bij voortgaande successie toenemen, op termijn kan uitbreiding ook een doel worden.
- H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met Quercus robur
- Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting Het habitatype oude eikenbossen komt op kleine schaal in goede kwaliteit voor in het gebied en is van bijzonder belang voor paddestoelen. Het grootste deel van de eikenbossen is echter jong bos, waar kwaliteitsverbetering mogelijk is. Wegens het bijzonder belang voor paddestoelen wordt uitbreiding oppervlakte nagestreefd.

4.4. Habitatrichtlijn: habitatsoorten (bijlage II)

- H1166 Kamsalamander
- Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
- Toelichting De kamsalamander komt voor in het zuidwestelijke deel van het gebied en in de graslandenclave in het midden van het gebied. Ten behoeve van andere Natura2000-doelen wordt deze graslandenclave midden in het gebied omgezet in natte heide, slenken op veengrond en vennen. Leefgebied dat zo voor de kamsalamander verloren gaat, kan aan de westkant van het gebied nieuw worden ontwikkeld.

4.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

- A004 Dodaars
- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.
- Toelichting Van oudsher is de dodaars een geregelde broedvogel. Door de vernattingsmaatregelen is het aantal paren gestaag toegenomen tot een maximum van 62 paren in 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
- A008 Geoorde fuut
- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
- Toelichting Sedert het begin van de vorige eeuw wordt melding gemaakt van incidentele broedgevallen. Pas vanaf eind 70-er jaren is de geoorde fuut een regelmatige broedvogel in sterk toenemend aantal. Maximaal werden 49 paren geteld in 2001 (bijna 10% van de Nederlandse populatie). Tegenwoordig levert het Dwingelderveld na het Bargerveen de grootste bijdrage. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

- A236 Zwarte specht
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 15 paren.
 Toelichting De zwarte specht heeft zich in het begin van de 20ste eeuw als broedvogel gevestigd. Na een geleidelijke toename tot in de 90-er jaren (maximaal 30 paren in 1992) vond een afname in de omvang van de populatie plaats tot het huidige niveau van circa 15 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op een niveau van 15 paren voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidwest-Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A246 Boomleeuwerik
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
 Toelichting Van oudsher is de boomleeuwerik broedvogel op de Drentse heidevelden. Door bebossing vanaf het begin van de vorige eeuw is het bestand aanvankelijk vermoedelijk sterk teruggelopen tot een dieptepunt in de 80-er jaren (minder dan 5 paren). Vervolgens is het aantal paren weer sterk opgelopen tot een maximum van 43 paren in 1998. In de periode 1999-2003 werden tussen de 31-41 paren geteld. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidwest-Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A275 Paapje
 Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
 Toelichting Het Dwingelerveld is één van de belangrijke broedgebieden voor het paapje in Drenthe. De populatie is na een aanvankelijke toename in de 80-er jaren tot een maximum van 35 paren in 1989 weer langzaam achteruit gegaan. In de periode 1998-2003 werden jaarlijks 6-14 paren geteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A276 Roodborsttapuit
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 80 paren.
 Toelichting De roodborsttapuit is van oudsher broedvogel van het agrarisch gebied en de heidevelden. Het aantal paren is sedert de 60-er jaren sterk toegenomen. Strengere winters zorgden echter wel voor een tijdelijke terugval in het aantal paren. In de periode 1999-2003 werden jaarlijks 69-97 paren geteld. Het maximum werd vastgesteld in 2003 met 97 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidwest-Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A277	Tapuit
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
Toelichting	Van oudsher is de tapuit broedvogel op de drogere en zandige heidevelden en in extensief agrarisch gebied. Uit het agrarisch gebied is de soort volledig verdwenen waardoor de tapuit nu alleen nog te vinden is op de heide. Door bebossing van de heidevelden en stuifzanden nam het aantal paren begin vorige eeuw vermoedelijk af. Door het verwijderen van bos op voormalige heide en stuifzand in de periode na 1980 nam de populatieomvang weer geleidelijk toe van circa 15 paren tot maximaal 34 paren in 1989 en 33 paren in 1993. Vooral na 1998 is het aantal paren weer sterk gedaald. In 2003 resteerden nog slechts 3 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

4.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A037	Kleine zwaan
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensmaximum).
Toelichting	Het gebied heeft voor de kleine zwaan o.a. een functie als slaappleats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding heeft natuurlijke oorzaken en er is geen landelijke herstelopgave van toepassing.
A039	Toendrarietgans
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5.900 vogels (seizoensmaximum).
Toelichting	Aantallen toendrarietganzen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaappleats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
A052	Wintertaling
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 130 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de wintertaling o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sterk fluctuerend. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want er is geen landelijke herstelopgave van toepassing.

A056	Slobeend
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 7 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de slobeend o.a. een functie als foerageergebied. De data zijn nog niet geschikt voor een trendanalyse. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

4.7 Complementaire doelen

De instandhoudingdoelstelling van het Natura2000-gebied heeft mede betrekking op een of meer complementaire doelen die zijn gesteld voor habitattypen en soorten die zijn opgenomen in resp. bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. De rechtsgrondslag voor complementaire doelen is artikel 10a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998.

De reden dat voor complementaire doelen is gekozen, is dat daarmee binnen het netwerk van Natura 2000 een bijdrage wordt geleverd aan de realisering van het landelijk doel voor de betreffende habitattypen en soorten. Complementaire doelen zijn geformuleerd (a) voor habitattypen en soorten met een zeer ongunstige staat van instandhouding en (b) voor habitattypen en soorten met een matig ongunstige staat van instandhouding en tevens een lage landelijke dekking en/ of onvoldoende geografische spreiding. Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar het Natura 2000 Doelendocument (paragraaf 3.3). In dit geval geldt het volgende complementaire doel:

H7110	*Actief hoogveen
Doel	Ontwikkeling habitatype actieve hoogvenen, hoogveenlandschap (subtype A).
Toelichting	Het habitatype actieve hoogvenen, hoogveenlandschap (subtype A) kan weer hersteld worden door middel van kwaliteitsverbetering van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.

ONTWERPBESLUIT DRENTS-FRIESE WOLD & LEGGELDERVELD

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: Drents-Friese Wold & Leggelderveld.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
  - H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
  - H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
  - H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
  - H3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (*Littorelletalia uniflorae*)
  - H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
  - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
  - H3260 Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitrichio-Batrachion*
  - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
  - H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
  - H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
  - H7110 *Actief hoogveen
  - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
  - H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*

3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):

H1166   Kamsalamander
H1831   Drijvende waterweegbree

Artikel 2

1. Als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) Drents-Friese Woud van 24 maart 2000 (N/2000/291, Stcrt. 2000, nr. 65) worden toegevoegd: de gebiedsdelen bedoeld in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting behorende bij dit besluit.
2. Paragrafen 3.1 en 3.3 van de nota van toelichting behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit worden vervangen door de paragrafen 3.1, 3.3 en 3.4 van de nota van toelichting bij dit besluit.
3. Paragraaf 4.4. en de hoofdstukken 5, 6, 7 van de nota van toelichting behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit vervallen.
4. De kaart behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. De aanwijzing bedoeld in artikel 1 en de wijziging van het in artikel 2 bedoelde besluit, gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Noord, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Cascadeplein 6, 9726 AD Groningen. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres:

<http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld waarin opgenomen:

nota van toelichting bij de aanwijzing van Drents-Friese Wold & Leggelderveld als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede nota van toelichting bij de wijziging van besluit N/2000/291 van de aanwijzing van Drents-Friese Woud als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn.

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt de aanwijzing van Drents-Friese Woud als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn gewijzigd. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Drents-Friese Wold en Leggelderveld" en onder nummer NL9803011 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Het gebied is op 24 maart 2000 (besluit N/2000/291) onder de naam "Drents-Friese Woud" aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9802201. Het besluit N/2000/291 is door middel van dit besluit gewijzigd. Uit vorige besluiten overgenomen tekstdelen of vogelwaarden zijn in deze nota van toelichting cursief gezet¹.

---

¹ De afkorting sbz ("speciale beschermingszone") en de aanduiding "beschermingszone" zijn hierin vervangen door de term "Vogelrichtlijngebied"

Het Natura2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (landelijk gebiedsnummer 27) omvat het Vogelrichtlijngebied Drents-Friese Woud en het Habitatrichtlijngebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld ligt in de provincies Fryslân en Drenthe en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Midden-Drenthe, Ooststellingwerf, Westerveld en Weststellingwerf.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Drents-Friese Wold vormt een zeer afwisselend landschap. Het gebied kent veel naaldbossen, maar daarnaast zijn stuifzanden, heidevelden, jeneverbesstruweel, schrale graslanden, zwak gebufferde vennen, loofbossen en beken aanwezig. Het stuifzand komt vooral voor op het Aekingerzand. In Berkenheuvel komen uitgestrekte kraaiheidebegroeiingen voor. Het Doldersummerveld en het Wapserzand zijn twee grote heideterreinen met vochtige en natte heide met vennetjes. Natte slenken en droge zandruggen wisselen elkaar af.

In het gebied van de Vledder Aa is herstel van oorspronkelijke beekdalnatuur tot stand gebracht. Ook bij de Schoapedobbe heeft natuurherstel plaats gevonden. Het is een heuvelachtig heidegebied met zandverstuivingen en vennen ("dobben").

Het Leggelderveld bestaat uit natte heiden, pioniervegetaties met snavelbiezen en heischraal grasland.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Drents-Friese Wold & Leggelderveld behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.²

De grenzen van een Vogelrichtlijngebied worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoop-eisen van de betrokken vogelsoorten.

Het Drents-Friese Woud is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van bossen, heide, stuifzanden en schrale graslanden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het vormt als zodanig het leefgebied van een aantal soorten van Bijlage I (art. 4.1) en fungeert tevens als broedgebied in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Globaal gaat het om het grote aaneengesloten gebied dat is gelegen in de driehoek tussen Appelscha in het noorden en Diever en Vledder in het zuiden.

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 7359 ha. Hiervan is 6758 ha zowel Vogelrichtlijn- als Habitatrichtlijngebied. Het resterende deel (602 ha) is alleen Habitatrichtlijngebied. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) en het Vogelrichtlijngebied zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- Onlogische verschillen (< 25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebied zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied is in het deelgebied Schaepedobbe gewijzigd:

Enkele percelen cultuurgronden en bos (totaal 9,7 ha) zijn uit de begrenzing verwijderd omdat ze van weinig betekenis zijn voor de instandhouding van het gebied. Aan de westzijde zijn enkele percelen die direct grenzen aan het heide- en vennengebied toegevoegd (13 ha, eigendom It Fryske Gea).

---

² Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Het Vogelrichtlijngebied is op de volgende plaats uitgebreid (bijlage A):

- Het deel van de Oude Willem dat al begrensd was onder de Habitatrichtlijn is toegevoegd aan het Vogelrichtlijngebied (ca. 90 ha) als leefgebied voor roodborsttapuit en paapje, soorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen.

Op een aantal plaatsen zijn het Vogelrichtlijngebied (bijlage A) én het Habitatrichtlijngebied uitgebreid:

- Uitbreiding Oude Willem met enkele percelen nieuwe natuur (7,8 ha), die in combinatie met het reeds begrensde deel van de landbouwenclave belangrijk zijn voor het waterhuishoudkundig herstel ten behoeve van alle "natte" habitattypen in het gebied.
- Aan de zuidrand bij Diever is de begrenzing op de bosrand gelegd, conform de begrenzing van het Nationaal Park. De bossen en bosrand vormen een integraal onderdeel van het gebied (ca. 110 ha).
- Het Doldersumseveld (ca. 56 ha) is toegevoegd aan de begrenzing (eigendom Het Drents Landschap) wegens voorkomen Pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150) in een natuurlijke vorm en beoogde uitbreiding Vochtige heiden (hogere zandgronden) subtype A (H4010_A) en Heischraal grasland (*H6230). Tevens wordt agrarisch akkerkruidenbeheer gevoerd ten gunste van diverse vogelsoorten.
- Het noordelijk deel van het dal van de Vledder Aa (77 ha, grotendeels verworven als natuurgebied) is toegevoegd, waardoor betere bescherming mogelijk is van het Koelingsveld (met Zwakgebufferde vennen, H3130). Bovendien liggen hier ontwikkelingskansen voor de Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels) subtype A (H3260_A) en Heischrale graslanden (*H6230). Deze uitbreiding is ook van belang voor vogelsoorten als Paapje en Grauwe klauwier.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde.
Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.
Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- **Erven** zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.

- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrictlijn worden bij aanwijzing als Habitatrictlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten

dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310	Psammofiele heide met Calluna en Genista
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype stuifzandheiden met struikhei is in delen van het gebied in goede structuur aanwezig. In de overige delen is het aandeel van grassen te hoog en ontbreken karakteristieke soorten, zoals korstmossen. Het gebied levert onder meer voor A277 tapuit de grootste bijdrage in ons land, buiten de duinen. Voor kleinere heideterreinen (min of meer tot 50 ha) geldt dat deze dienen te worden verbonden met andere heidegebieden of andere relatief open natuurterreinen, om de duurzaamheid van populaties en uitwisseling van soorten te verbeteren.
H2320	Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen komt onder meer voor in open delen van de grove-dennenbossen van Berkenheuvel. Het gebied is verreweg het belangrijkste gebied voor dit habitatype. Omdat de landelijke staat van instandhouding matig ongunstig is als gevolg van vermindering van de kwaliteit door veroudering van de vegetatie (afname korstmosrijke stadia), wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Overgangen naar bos dienen behouden te blijven voor de fauna.

- H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het Aekingerzand betreft het belangrijkste stuifzandgebied van Noord-Nederland. In het recente verleden zijn hier grote delen van het bos gekapt om de oppervlakte van het habitatype zandverstuivingen te vergroten en de kwaliteit te verbeteren. De kwaliteit van het type is echter nog matig, want soortenrijke begroeiingen ontbreken nog. Voldoende winddynamiek is een belangrijk randvoorwaarde voor de realisering van gevarieerde zandverstuivingen met overgangen naar droge heiden en bossen. Samen met de Veluwe en de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen is het gebied van groot belang voor het realiseren van het landelijk doel.
- H3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (*Littorelletalia uniflorae*)
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zeer zwak gebufferde vennen kwam in goede vorm voor in de Ganzenpoel. Het ven is nu verzuurd, maar herstel is mogelijk en ook heel belangrijk voor behoud van de landelijke spreiding van het type.
- H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zwak gebufferde vennen komt o.a. voor in Schaopedobbe en Koelingsveld. In het Aekingerbroek is het type hersteld. Verdere kwaliteitsverbetering is nodig voor een goede landelijke spreiding.
- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zure vennen komt op diverse plekken in het gebied voor, waarbij op veel plaatsen nog kwaliteitsverbetering mogelijk is. Het habitatype komt in het gebied voor in een vorm met drijvende egelskop.
- H3260 Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitrichio-Batrachion*
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, waterranonkels (subtype A).
 Toelichting Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, waterranonkels (subtype A) komt voor in sloten rondom de Vledder Aa, zodat ontwikkeling in de middenloop hier als mogelijkheid wordt geacht. Een goed voorbeeld van het habitatype komt in de omgeving voor (Kwasloot). Herstel van het habitatype wordt nagestreefd wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding.
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A) komt met een aanzienlijke oppervlakte voor waarvan een aanzienlijk deel goed is ontwikkeld, vaak met de kenmerkende veenmossoorten, bijvoorbeeld in Wapserveld, Doldersummer veld, Leggelderveld. Uitbreiding van het habitatype is mogelijk in het Doldersummer Veld, het Wapserveld en op de Oude Willem. Het laatste gebied was voorheen een hoogveengebied (slenken), ontwikkeling van vochtige heiden met slenksystemen is hier mogelijk bij herstel van het oorspronkelijke reliëf en de hydrologie.

H5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype jeneverbesstruwelen komt meestal verspreid voor als kleine struwelen. Door verjonging van jeneverbes kan verbetering van kwaliteit gerealiseerd worden. Door veroudering van de struwelen is de landelijke staat van instandhouding matig ongunstig.

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype heischrale graslanden komt voor in meerdere deelgebieden, maar is slechts in sommige gebieden goed ontwikkeld. (o.a. Aeckingerbroek, Leggelderveld). Uitbreiding en verbetering van het type is gewenst om heischrale graslanden duurzaam in het gebied te behouden en is tevens gewenst gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. De aanwezigheid van leemlagen in vochtige heide biedt goede perspectieven voor uitbreiding.

H7110 *Actief hoogveen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B).

Toelichting Actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B) komen voor in de boswachterij Smilde, Boschoord en in de natte heide van het Wapserveld, Doldersummer veld en Leggelderveld. Sommige van deze veentjes behoren tot de best ontwikkelde voorbeelden van het habitatype actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B). Het type kan eenvoudig verder ontwikkeld worden door de kwaliteit te verbeteren van andere vennen o.a. door verdroging op te lossen. Verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd wegens de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding.

H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting In een slenk van het Doldersumse Veld komt het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen in een natuurlijke vorm voor. Verder komt het habitatype voor op plagplekken, en zal daar voor een groot deel weer omvormen tot het habitatype vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden. Ten behoeve van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit wordt herstel van de natuurlijke vorm in slenken nagestreefd.

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype oude eikenbossen is in goede kwaliteit maar over een geringe oppervlakte aanwezig. Uitbreiding en verbetering is op langere termijn mogelijk. De ontwikkeling van het bos verloopt evenwel traag.

4.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het gebied en de omgeving levert één van de grootste bijdragen voor de kamsalamander. De soort komt binnen het gebied voor op Berkenheuvel, Dieverzand, Doldersumse Veld en Boschoord. Het betreft één van de belangrijkste meta-populaties in ons land. Met de herinrichting van de Vledder Aa en voormalige landbouwgronden bij Diever wordt de leefomgeving van de kamsalamander sterk verbeterd. De duurzaamheid van de populaties kan vergroot worden door geïsoleerd liggende subpopulaties weer met elkaar in verbinding te brengen.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting De drijvende waterweegbree is in ieder geval bekend van de herestelde Vledder Aa. Voor de landelijke verspreiding van de soort is behoud van deze populatie van groot belang.

4.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 Dodaars

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Van oudsher is de dodaars een broedvogel van (heide)vennen en andere kleinschalige wateren met een weelderige oevervegetatie. Na strenge winters vallen de aantallen terug om na enkele jaren weer te herstellen. In de periode 1970-99 fluctueerde het aantal rond de 15 paren. Maximaal werden 27 paren geteld in 1995 en minimaal slecht 2 in 1997 na 2 strenge winters. In recente jaren liggen de aantallen beduidend hoger met een maximum van 51 paren in 2002. Gezien de landelijke gunstige staat van instandhouding is behoud op een niveau van een sleutelpopulatie van 40 paren voldoende.

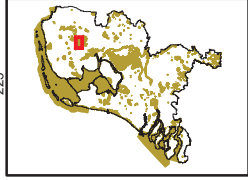
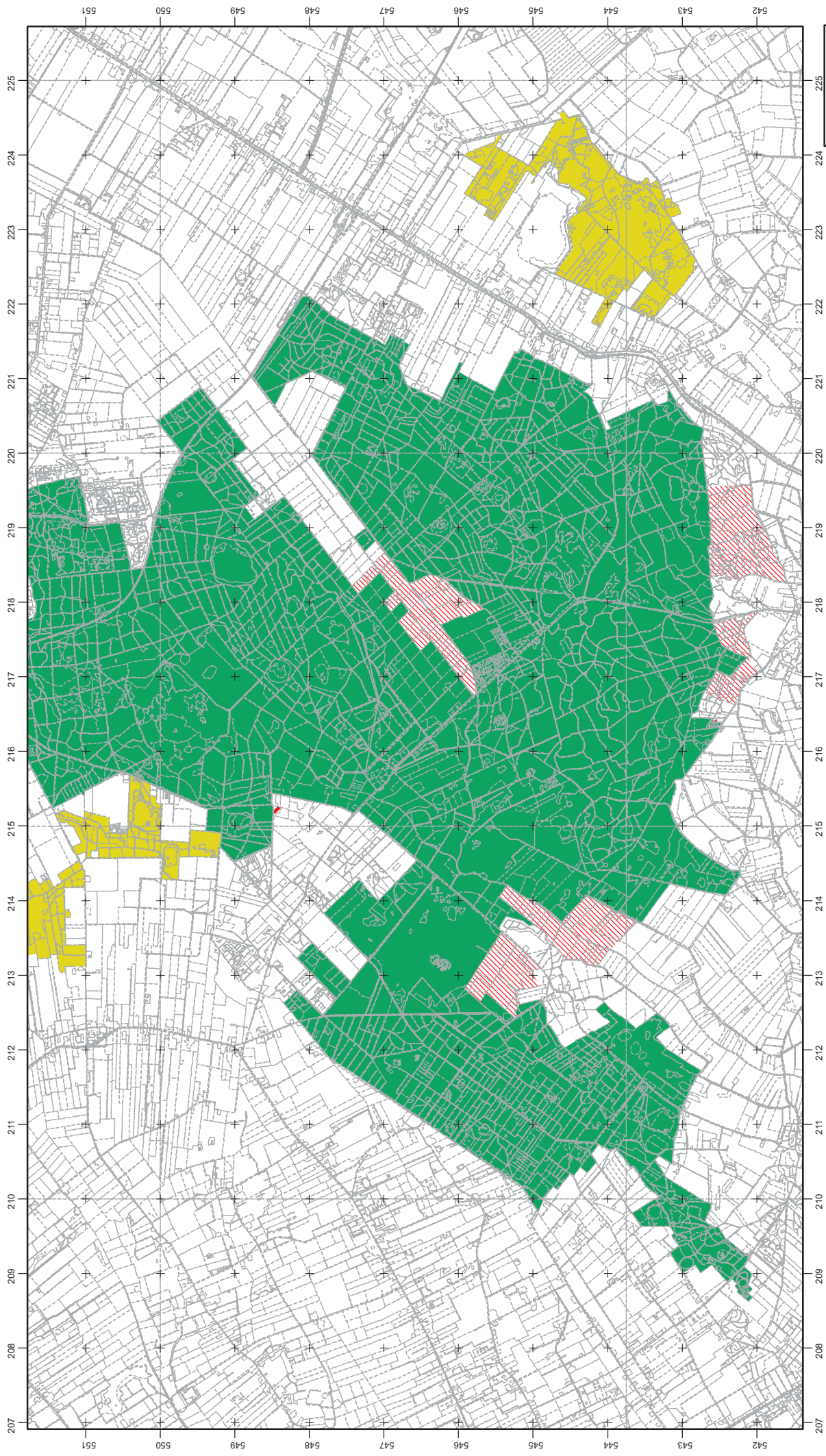
- A072 Wespendif
- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 8 paren.
- Toelichting Vermoedelijk is de wespendif pas vanaf begin 70-er jaren een regelmatige broedvogel, samenhangend met door een toenemende ouderdom geschikt worden van de in het begin van de eeuw aangeplante bossen. Jaarlijks komen circa 8 paren (minimaal 7 en maximaal 11) tot broeden en de stand lijkt stabiel. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Fries-Drentse grensstreek ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A233 Draaihals
- Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.
- Toelichting Dit gebied bevat één van de weinig regelmatig bezette broedplaatsen van de draaihals in Nederland. In de periode na 1980 werden maximaal 7 paren vastgesteld (1997). In de meeste jaren ging het echter om 1-3 paren. Open dennenbos in de overgang naar droge heide met staande dode berken vormen de basis voor het leefgebied. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A236 Zwarte specht
- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.
- Toelichting Begin 20ste eeuw heeft de zwarte specht zich als broedvogel gevestigd. Na een geleidelijke toename tot eind 80-er jaren (maximaal 59 paren in 1989) vond een afname in de omvang van de populatie plaats tot een niveau van circa 30 paren. In Drenthe is het Drents-Friese Wold het belangrijkste broedgebied voor de zwarte specht, al komt zij tegenwoordig in alle grotere Drentse bossen voor. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A246 Boomleeuwerik
- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.
- Toelichting Van oudsher is de boomleeuwerik broedvogel op de Drentse heidevelden. Door bebossing vanaf het begin van de vorige eeuw is het bestand aanvankelijk vermoedelijk sterk teruggelopen tot een dieptepunt in de 60-er jaren (ten minste 5 paren). Met de nodige horten en stoten is het aantal broedparen daarna weer sterk opgelopen met een aantal van 115 paren in 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

- A275 Paapje
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
 Toelichting Dit gebied bevat één van de weinige Nederlandse broedgebieden van het paapje waar de aantallen niet sterk teruglopen. In de periode 1980-98 werd een geleidelijke toename vastgesteld van circa 5 naar maximaal 28 paren (1996) en in de periode 1999-2003 broedden jaarlijks 10-21 paren. Hoewel de landelijke staat van instandhouding zeer ongunstig is, wordt geen verdere uitbreiding van de populatie nagestreefd gezien de recente toename in het gebied. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Fries-Drentse grensstreek ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A276 Roodborsttapuit
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.
 Toelichting Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel in het agrarisch gebied en op de heidevelden. Het aantal paren is sedert de 60-er jaren sterk toegenomen. In de periode 1999-2003 bedroeg de populatie gemiddeld 120 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
- A277 Tapuit
 Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
 Toelichting Van oudsher is de tapuit een broedvogel van de drogere en zandige heidevelden en extensief agrarisch gebied. Uit het agrarisch gebied is de soort volledig verdwenen waardoor de tapuit nu alleen nog voorkomt op de heide. Door bebossing van de heidevelden en stuifzanden nam het aantal paren begin vorige eeuw vermoedelijk af. Door het verwijderen van bos op voormalige heide en stuifzand in de periode na 1980 nam de populatieomvang weer geleidelijk toe van circa 10 paren tot maximaal 86 paren in 1994. Vervolgens trad weer een sterke afname op tot het huidige niveau van circa 30 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Buiten de duinen levert het Drents-Friese Wold als broedgebied momenteel verreweg de grootste bijdrage in Nederland en het is dan ook van zeer groot belang voor het behoud van een sleutelpopulatie in Friesland-Drenthe. Het gebied levert zelf onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in deze regio ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A338	Grauwe klauwier
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting	Het gebied levert als broedplaats één van de grootste bijdragen in Nederland en de enige van enige omvang met een gunstige populatieontwikkeling in de laatste 15 jaar. Ongetwijfeld waren de aantallen in het eerste deel van de vorige eeuw aanzienlijk hoger dan tegenwoordig. Na een dieptepunt in de 70-er en 80-er jaren, toen de soort vermoedelijk niet jaarlijks broedde, namen de aantallen geleidelijk toe tot een niveau van 5-7 paren en recent tot 14 paren in 2003. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op dit recente, hoge niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

027. Drents-Friese Wold, uitbreiding Oude Willem, rond Doldersum en bij Diever

- Legenda**
- VR
  - HR
  - VR+HR
  - VR+BN
  - HR+BN
  - VR+HR+BN
  - VR eraf
  - HR erbij
  - ander natura2000-gebied

VR = Vogelryktinggebied
 HR = Habitatryktinggebied
 BN = beschermd natuurmonument

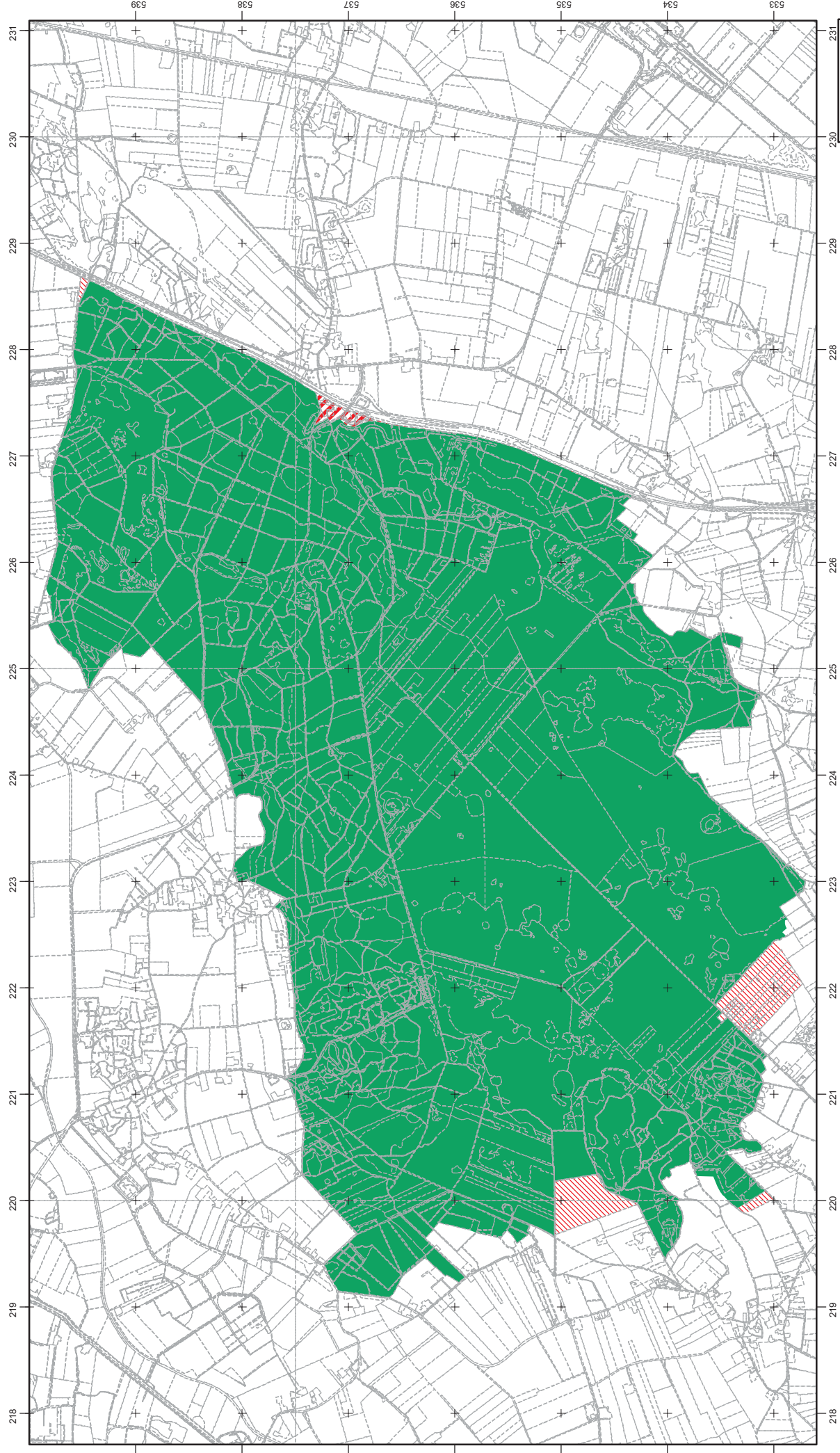
landbouw, natuur en voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

030. Dwingelderveld, o.a. uitbreiding met Kloosterveld en Anserveld bij Ruinen

Bijlage A

landbouw, natuur en voedselkwaliteit
 Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken
 Productie: Directie Kennis

Legenda
 VR+BN VR+BN
 VR VR
 HR HR
 VR+HR VR+HR
 VR+BN VR+BN
 HR+BN HR+BN
 VR+HR+BN VR+HR+BN
 VR eraf VR eraf
 VR erbij VR erbij
 ander natura2000-gebied ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

